

KAMU POLİTİKALARINDA DEĞİŞİMİN YÖNETİM ANLAYIŞINA ETKİŐİ¹²

Yrd. Doç. Dr. Zişan KORKMAZ ÖZCAN³

ÖZET

Kamunun faaliyet alanındaki hızlı artış ve kamu bütçesindeki genişlemeye rağmen, halkın kamudan talep ve beklentilerinin artmaya devam etmesi, kıt olan mevcut kamu kaynaklarının verimli ve etkin kullanılmasına yönelik arayışları yoğunlaştırmıştır. Bu arayışlar, geleneksel yaklaşımlardan farklı, yeni yöntem ve tekniklerin uygulamaya geçirilmesini hızlandırmıştır. Tüm bu değişimle birlikte yerel anlamda da kamu yönetiminde ve kamusal karar alma mekanizmalarında merkeziyetçilikten yerelleşmeye kayış gerçekleşirken, demokratikleşme ve katılımcılığın güçlendirilmesine de ayrıca önem verilmiştir. Böylece küreselleşme ve beraberinde gelen bölgeselleşme, yerelleşme eğilimlerinin yönlendirdiği süreçler içinde birçok faktörle birlikte önemli dönüşümler yaşanmaktadır. Bu bağlamda sözü edilen olguların birbiriyle uyum içinde yer alabileceği kavramsal çerçevenin yönetişim kavramıyla hayata geçirilebileceği konusu gündeme gelmiştir. Bu çalışmanın amacı Türkiye'nin bu değişim ve dönüşüm içerisinde neler yapmış olduğunu ve eksikliklerinin neler olduğunu ortaya koyarak konuya “yönetişim” anlayışı çerçevesinde bakabilmektir. Bu amaçla kamu politikalarında ortaya çıkan değişim süreci ele alınarak, Yeni Kamu Yönetim Anlayışı ve yönetim kıyaslanarak ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Değişim, Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı, Yönetişim, Kamu Politikası.

THE EFFECTS OF CHANGES IN MANAGEMENT IN PUBLIC POLİCY

ABSTRACT

Despite the rapid growth and expansion in the activities of public budgets in the public domain, the public demand from the public and their expectations continue to rise, which has intensified the search for scarce for the use of public resources efficiently and effectively. In this quest, different from the traditional approach has accelerated the implementation of new methods and techniques. Along with this change all the sense in the local public administration and decentralization realized strap to the centralization of public decision-making, strengthening democratization and participation it is also given importance. Thus, globalization and regionalization came along, significant transformations with several factors in the process of directing the decentralization trend being experienced. Briefly mentioned the issue of governance can be realized concept conceptual framework can take place in harmony with each of the cases has been raised. The aim of this study is that Turkey has done what in this change and transformation issues and putting out what the shortcomings are “governance” is to look at the framework of understanding. For this purpose, by taking out of the process of change in public policy, the new Public Governance and governance were evaluated by comparing the result.

Keywords: Change, New Public Management Approach, Governance, Public Policy.

¹ Bu çalışma yazarın Doktora Tezi temel alınarak hazırlanmıştır.

² Bu makale 21-23 Ekim 2017 tarihleri arasında Antalya’da düzenlenen ASEAD II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu’nda sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

³ Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, zisankorkmaz@sdu.edu.tr

GİRİŐ

Kamu yönetimi elemanlarından biri olarak kamu politikası, toplumsal sorunları tanımlama ve bunların çözümlerini belirlemektir. Bu da kanun koyma, idari düzenlemeleri gerçekleştirme, alternatif çözümler önerileri arasında seçim yapma ve sorunları çözecek en uygun yöntemleri belirleme işleriyle ilgilidir.⁴ Bu bağlamda kamunun adalet, sağlık, güvenlik ve eğitim gibi zorunlu işlevlerinin yanı sıra, ekonomik kalkınmayı sağlama ve çevreyi koruma gibi daha birçok görevi bulunmaktadır. Bunları gerçekleştirmenin temel araçları ise kamu tarafından uygulanan politika, plan, program ve projelerdir. Kamunun üstlendiği işlevleri başarılı bir şekilde yerine getirmesi, kaynakların bu araçlar çerçevesinde etkin ve verimli kullanılması ile doğrudan ilişkilidir. Vatandaşların kamu hizmetlerine yönelik taleplerinin artması, hükümetlerin bu hizmetleri finanse etmek için kamu gelirlerini artırma kapasitelerinin sınırlı olması, etkinlik arayışlarına önem kazandırmaktadır.⁵ Bu çalışmada kamu yönetiminde meydana gelen ve yeniden yapılandırma ihtiyacının neticesi olarak ortaya çıkan çeşitli gelişmeler, Yeni Kamu Yönetimi anlayışı çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu çerçevede kamu yönetimi sürecinde kamu politikası açısından meydana gelen değişimlerin neticeleri yönetim konusu ele alınarak incelenmiştir.

1. KAMU POLİTİKALARINDAKİ DEĞİŞİM

20. yüzyılın sonlarında kamu yönetimi ve toplumdaki rolü hala tartışılan bir konu olmuştur. Çünkü kamu sektörü özel sektörden bağımsız olarak kavramsallaştırılmakta ve çoğunlukla kamu yönetimi gerekli olduğunu düşündüğü anlarda özel sektördeki faaliyetleri doğrudan denetim kapasitesine sahip olarak düşünülmektedir. Ayrıca son yıllarda devletin rolünde tekrar bir değişim başlamış ve devlet mali anlamda tekrar müdahale araçları kullanmaya başlamıştır. Bu açıdan devletin rolündeki değişim ayrı bir önem kazanmaktadır.⁶

1990'dan itibaren küreselleşme akımının etkisiyle oluşan tek kutuplu dünya düzeninde devletlerin etkinliğini sağlayan üretim faktörü de değişmiş, bilgi temelli, bilgiyi işleyen, üreten, dönüştüren, kamusal taleplere daha hızlı cevap verme yeteneğiyle donatılmış bir devlet yapılanmasına ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Küreselleşmeyle birlikte devlet yönetimini biçimlendirecek yeni bir formatı temsil eden etkin bir devletin ancak tüm yönetim tarzlarının devlet yönetiminde ortak bir potada eritilmesi suretiyle işlevselliğini kazanacağı ileri sürülmektedir. Etkin devlet, devlet yönetimine girdi/çıkıtı ilişkisi bağlamında ekonomik rasyonalite ilkelerine göre yaklaşarak kamu yönetiminde verimliliği maksimize etmeyi,

⁴ Bilal Eryılmaz, *Kamu Yönetimi (Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar-Politikalar)*, Umuttepe Yayınları, 5. Baskı, Kocaeli, 2012, s.14.

⁵ Lonti, Z. and M. Woods, "Towards Government at a Glance: Identification of Core Data and Issues related to Public Sector Efficiency", OECD Working Papers on Public Governance, No. 7, OECD Publishing, 2008, s.15; Aktaran: Recai Akyel, Hacı Ömer Köse, Kamu Yönetiminde Etkinlik Arayışı: Etkin Kamu Yönetimi İçin Etkin Denetimin Gerekliliği, *Türk İdare Dergisi*, Mart 2010, S. 466, s.14.

⁶ Hasan Hüseyin Çevik, "Kamu Yönetimi Açısından Son Yüzyılda Devletin Değişen Rolü", s.38. [http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/Imagesimages/files/4\(2\).PDF](http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/Imagesimages/files/4(2).PDF) (02.05.2013)

sonuçta toplumsal refahı sağlamayı amaç edinen, makro anlamda uluslar arası kuruluşlarca yönlendirilen yönetsel bir proje olarak karşımıza çıkmaktadır.⁷

1.1. Kamu Politikalarının Geleneksel ve Yeni Görünümleri

Küreselleşme, yerel yönetimler bakımından iki temel gelişmeye katkıda bulunmaktadır. Birincisi, kamu yönetiminde ve kamusal karar alma modelinde merkeziyetçilikten yerelleşmeye kayış; ikincisi ise demokratikleşme ve katılımcılığın güçlendirilmesidir. Küreselleşme ile yerel yönetimlerin uluslararası finansal kaynaklardan daha fazla fon sağlamaları ve uluslararası sermaye için daha cazip yatırım fırsatları sunmaları kolaylaşmıştır. Neo-liberal politikaların benimsenmesi ile devletin piyasalar üzerindeki müdahalesi azaltılarak, kamu kaynakları ile fonlanan bir kalkınma stratejisi ve kaynak tahsisinde merkeziyetçi planlama modeli terk edilmektedir. Bunun yerine, yerel kalkınmaya dayalı ve bölgeler arasında rekabeti güçlendiren ve tahsis mekanizmasını ise proje bazlı teşvik mekanizmasına dönüştüren bir bölgesel kalkınma perspektifi almaktadır. Bu yaklaşım içinde küreselleşme, kalkınmanın yeni ve temel stratejisi olarak katılımcı bir yerelleşme modelini öngörmektedir.⁸

Kamu politikalarının toplumsal etkileri hakkındaki bilgi talepleri her geçen gün artmaktadır. Siyasetçiler ve halk, artık kamu kurumlarının yalnızca para ve para ile ilişkili süreçler hakkında hesap verme sorumluluğuna sahip olmasını yeterli görmemektedir. Bu bağlamda son yıllarda kamu kurumları, kamusal politikaların sosyal sonuçlarına ilişkin olarak siyasetçilere ve halka artan ölçüde bilgi sunmaya çalışmaktadırlar.⁹ Bu bağlamda tüm dünyada; politikanın giderek karmaşıklaşması ve bağımlılıkların artmasından dolayı bilgiye duyulan ihtiyaç, bilgi toplumunun artan ihtiyaçlarını karşılamak ve daha iyi bir bilgi yönetimi sağlamak, vatandaşı politika oluşturma sürecine dahil ederek, görüşlerinin dikkate alınması yönündeki beklentilerini karşılamak ve devlete kamunun güvenini sağlamak, daha fazla şeffaflık ve hesap verebilirlik yönündeki talepleri karşılamak ve farklı çıkarlar arasında aracılık ederek geniş bir uzlaşmaya varmak için duyulan ihtiyaçlara¹⁰ cevap verebilmek şeklinde bazı nedenlerden dolayı bir değişim yaşanmaktadır.

1.2. Demokrasi ve Katılımcılık

Demokrasi, genel tanımı ile halkın kendi kendisini yönetmesidir. Tüm toplum fertlerinin yönetime katılması nüfus ölçeği göz önüne alındığında mümkün olamamaktadır. Bu sebeple “temsili demokrasi” denilen ve halkın yönetim hakkını seçtikleri temsilciler eli ile kullandıkları yöntem genel olarak benimsenmiştir. Bu kadar sınırlı bir irade beyanının demokratik kültürün gelişimi ve kurumların bu kültür çerçevesinde şekillenmesinde yetersiz

⁷ Demokaan Demirel, Küresel Eksende Devletin Yeni Kimliği: “Etkin Devlet”, *Sayıştay Dergisi*, S: 60, s.123. <http://sayistay.gov.tr/yayin/dergi/icerik/der60m6.pdf>, (02.03.2013).

⁸ Süreyya Sakınç, “Yerel Kalkınma Politikalarında Yerellik ve Katılımcılık”, Buğra Özer, Güven Şeker, *Yerel ve Bölgesel Kalkınma: Küresel ve Yerel Bakış Açılıarı*, Celal Bayar Üniversitesi Matbaa Birimi, 2013, Manisa, s.27.

⁹ Erik Israel, Ferrie Pot, “Quality Assurance of Third-party Information”, *International Journal of Government Auditing*, July, 2005, s.10; Aktaran: Akyel ve Köse, a.g.e., s.17-18.

¹⁰ Maliye Bakanlığı, *İyi Yönetişimin Temel Unsurları*, Ayrıntı Basımevi, 2003, Ankara; Aktaran: M. Akif Özer, *Yönetişim Üzerine Notlar*, *Sayıştay Dergisi*, S.63, s.61.

kalması sebebi ile yeni açılımlar aranmış ve adına “katılımcı demokrasi” denilen kavram geliştirilmiştir.¹¹ Halkın yönetime katılmasının oranı da bir demokrasinin gelişmişlik oranını gösterir. Bugüne kadar birçok tanımı yapılan demokrasinin en gelişmiş katılımcı demokrasi olarak bilinir. Halkın karar alma sürecine yönetime katılımı ve etkisi arttıkça yönetim de demokratikleşmektedir.¹² Böylece kamu yönetimi alanında bir değişim ve dönüşüm yaşanmış demokratikleşme süreci ortaya çıkmıştır. Katılımcılık anlayışı ile de bu durum desteklenmiş, hem sivil toplum kuruluşlarının hem de özel sektörün yönetimin karar alma mekanizmalarında etkin rol oynamasına sürecin son aşaması olarak denetime kadar bu değişim ve dönüşüm etkinliğini korumuştur.

Katılım ise sadece belirli bir sosyal amaca yönelik olarak tanımlanamaz. Daha geniş ifadeyle, halkın yerel yönetimlerin kararlarına ve politikalarına karşı duyarlılığını ve bu kararları etkileme ve doğrudan katılımı süreçlerini de ifade etmektedir. Böylelikle sivil toplum, yerel kalkınmanın esaslı bir aktörü olarak önemli bir rol üstlenmekte ve yerel kalkınmanın esaslı bir unsuru olmaktadır.¹³

Yeni Kamu Yönetimi anlayışında demokratik katılımın artırılması önemli bir hedef olarak ortaya konulmuştur. Buna göre yurttaşlar, kamu hizmetlerinden yararlanan pasif bireyler olmaktan çıkartılarak, kamu yönetimini her aşamada etkileyebilen aktif vatandaş durumuna getirilmek istenmektedir. Ancak yurttaş-devlet arasındaki ilişkinin niteliğini kökten değiştirme iddiasında olan “yönetişim” kavramının uygulanmasında, kimi durumlarda yönetimde katılım düzeyinin artırılması talebi ile etkinliğin sağlanması arasında çelişkiler ortaya çıkmaktadır. Bu gibi durumlarda etkinliğin tercih edildiği ve katılım boyutunun ikinci planda kaldığı görülmektedir.¹⁴ Bu bağlamda Yeni Kamu Yönetimi Anlayışına göre amaç ve hedefler siyasetçi ve bürokrat kesim tarafından belirlenirken aynı zamanda katılıma ve temsile önem veren yönetim düşüncesi ön plana çıkmaktadır.

Kamu yönetimi alanındaki en çarpıcı dönüşüm, şüphesiz demokratikleşme sürecine paralel olarak sorumluluk anlayışında meydana gelen gelişmedir. Demokratik kurum ve kuralların yerleşmesiyle halkın bilinç düzeyinin artması, kamu kaynaklarını kullananlardan hesap verme sorumluluğuna sahip olmaları yönündeki beklenti ve talepleri güçlendirmiştir.¹⁵ İnsanlar artık kendisine hizmet için oluşturulan ve kendi kaynaklarını kullanan kurumların etkin ve verimli çalışmalarının yanı sıra karar alınması, politika oluşturulması gibi aşamalara

¹¹ Salih Batal, Yeni Kamu Yönetiminde Yönetişim Kavramı ve Türkiye’de Yerel Yönetimler Alanındaki Uygulama Örnekleri, *Mevzuat Dergisi*, Ocak 2010, Yıl:13, S.145.

<http://www.mevzuatdergisi.com/2010/01a/02.htm>, (05.05.2013)

¹² Murat Aktaş, “Küreselleşme Sürecinde Yerel Kalkınma Devlet ve Demokrasi”, Buğra Özer, Güven Şeker, *Yerel ve Bölgesel Kalkınma: Küresel ve Yerel Bakış Açılırları*, Celal Bayar Üniversitesi Matbaa Birimi, 2013, Manisa, s.193.

¹³ Sakınç, a.g.e., s.25.

¹⁴ Hasan Canpolat ve Mehmet Cangir, “Değişen Dünyada Kamu Yönetiminin Geleceği ve Türkiye’nin Reform Gündemi: Devletin Daha Fazla Demokratikleşmesi”, *Türk İdare Dergisi*, Mart 2010, S. 466, s.32.

¹⁵ Akyel ve Köse, a.g.e., s.17.

da dahil olmak istemektedirler. Temsili demokrasinin katılımcı demokrasi yönünde gelişim göstermesine paralel olarak bu taleplerde de artış vardır.¹⁶

Katılımcı yönetimin bir ileri aşaması olan yönetim¹⁷, yönetme kelimesini tek taraflı olmaktan çıkartıp, yönetilenlerin de dahil olduğu karşılıklı bir etkileşime konu etmekte; STK'nın ve özel sektörün de yönetime, karar almadan denetime kadar her aşamada katılması öngörülmektedir.¹⁸ Bu bağlamda yönetişimin de ilkelerinden olan katılım, yalnızca karar almayı etkilemeyi değil karar alma sürecinin her evresinde, kararların içeriklerinin biçimlenmesinde, uygulama ve denetlenmesinde yaygın ve yoğun katılımı anlatmaktadır.¹⁹ Katılımcılık ilkesi ise bireylere yönetime doğrudan katılım yolunu öngörmektedir. Buna göre bireyler yönetime sadece temsilciler aracılığıyla dolaylı değil, doğrudan da katılabilmektedir.²⁰ Örneğin katılımcı demokrasinin yerel yönetimlerdeki doğal kaynağı olan gücün hiçbir yerde belediyelerdekinden daha iyi paylaşılamadığı da bir gerçektir. Merkezi otoriteden yerel yönetimlerin bireye en yakın kademelerine doğru yaklaştıkça kişilerin yönetim sürecine girme ve yönetime katılma fırsatı hızla artmaktadır. Yönetime katılma fırsatının yerel yönetimlerde daha fazla olması aynı zamanda katılımcı demokrasinin demokratik denetleme mekanizmasını da beraberinde getirmektedir.²¹

1.3. Planlama

Yöneticinin emrine verilen bilgi kaynakları, ne elde etmek, neye ve nasıl ulaşmak için kullanılacak gibi sorulara cevap arayarak “yol haritası”nın oluşturulması ve bu amaçla verilen kararların toplamı planı oluşturmaktadır. Durum tek tek bireyler, aile, işletmeler, yerel yönetimler ve devlet açısından da böyledir.²² Dolayısıyla planlama kavramsal açıdan “management” ve “administration” kavramlarını da içine alan oldukça geniş ve önemli bir konu olarak kamu yönetiminin en önemli süreç başlangıcıdır.

Yöneticilerin kendini, sistemi, amaçları ve kaynakları değerlendirip uygun karar almasını sağlayan bir araç olarak planlama, fikirler için tutarlı bir çerçeve oluşturmak, fırsat ve tehditleri değerlendirmek, kurumun güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek, çeşitli stratejilerin test edileceği kriterleri belirlemek, trendlerin izlenmesini sağlamak, kişileri düşünceye sevk

¹⁶ Erol Kaya, Hulusi Şentürk, Osman Daniş, Sami Şimşek, *Modern Kent Yönetimi-I*, Okutan Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2008, s.287.

¹⁷ Kaya vd., a.g.e., s.291.

¹⁸ <http://www.demokrasidenetileri.org/yonetisim-demokrasi-ve-sivil-toplum/>, (09.06.2013)

¹⁹ Batal, a.g.m.

²⁰ Hamza Al, Türk Kamu Yönetiminde Liberal ve Postmodern Esintiler: Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı, *Amme İdaresi Dergisi*, Aralık 2004, C. 37, S. 4, s.3.

²¹ Batal, a.g.m.

²² Tamer Koçel, *İşletme Yöneticiliği, Yönetim ve Organizasyon-Organizasyonlarda Davranış-Klasik-Modern-Çağdaş ve Güncel Yaklaşımlar*, Genişletilmiş 12. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, Nisan 2010, İstanbul, s.153.

etmek, kısa ve uzun vadeli kararların uyum içinde olmasını sağlamak, optimum kaynak tahsisini gerçekleştirmek gibi özelliklere sahiptir.²³

Kamu yönetiminin gerek mikro düzeyde yani kuruluş ölçeğinde, gerekse makro düzeyde yani ulusal planlama ölçeğinde, planlama işlevini nasıl yerine getirdiğinin değerlendirilmesi, onun kamu hizmetlerinin yapılması ve ulusal planlama çalışmalarının başarıya ulaştırılması açısından hangi düzeyde bulunduğunu ortaya koymaya yardımcı olacak en önemli ölçütlerden birisidir.²⁴ Planlama, örgütleme, yöneltme, eşgüdümleme ve denetim gibi aşamalar kamu yönetiminin süreci olarak birbirlerinin ayrılmaz parçalarıdır. Bu bağlamda yönetimden yönetişime geçilen aşamada da planlama gerçekleştirilmesi gereken bir başlangıç noktasıdır.

2. YÖNETİMDEN YÖNETİŞİME GEÇİŞ

Küreselleşme ve beraberinde gelen bölgeselleşme, yerelleşme eğilimlerinin yönlendirdiği süreçler içinde birçok faktörle birlikte önemli dönüşümler yaşanmaktadır. Yöneten-yönetilen arasındaki değişen ilişkilerin yeniden tanımlanmasını gerekli kılan bu süreçte bir taraftan sorumluluk, katılım, saydamlık gibi ilkeler bir taraftan kamu yönetimi yaklaşımlarında öne çıkarken, diğer taraftan da etkin ve verimli hizmet sunan birimler ve demokratik yönetim birimi olma gibi iki boyut hızla önem kazanmaktadır. Böylece bütün bu sözü edilen olguların birbiriyle uyum içinde yer alabileceği kavramsal çerçevenin yönetişim kavramıyla hayata geçirilebileceği konusu gündeme gelmiştir.²⁵ Yeni Kamu Yönetimi anlayışı kapsamında önemli bir yeri olan yönetişim, kamu sektörüne rekabeti getirmesi ile birlikte gelişme seyrini daha da hızlandırmıştır. Rekabetsiz ortamda kamu sektörü yönetim stillerini değiştirmenin mümkün olmadığı bilinmektedir.²⁶

Yönetimde belirli bir amaca başkalarıyla birlikte ulaşma, başkalarına iş gördürme ve onların yardımlarını sağlama söz konusudur. Bu durumda işleri yaptıranlar yöneticiler olurken, işleri yapanlar da yönetilenler olmaktadır. Yönetim dilinde yönetici, genellikle üst, yönetilen ise ast olarak anılmaktadır. Üst-ast ilişkisi aynı zamanda yönetim sisteminin temelini oluşturmaktadır.²⁷ Geleneksel yönetim anlayışı ile ast-üst ilişkisine dayalı katı hiyerarşik bir yönetim ilişkisi yerini zamanla, inisiyatife dayalı yeni kamu yönetimi anlayışının gereklerine cevap verebilen, işbirliğini ön planda tutan yönetişim olgusuna doğru bırakmıştır. Önceden belirlenen bir ortak amacı gerçekleştirmek için, tek özneli, merkezi, hiyerarşik iş bölümü içinde, araçsal rasyonelliği ön plana alarak üretim yapan, kaynakları ve

²³ Harun Güner, "Stratejik Planlamanın Temelleri Ve Türk Kamu Yönetiminde Uygulanmasına Yönelik Öneriler", *Sayıştay Dergisi*, S. 63, s.95.

²⁴ Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, a.g.r., s.39.

²⁵ Mustafa Ökmen, Bekir Parlak, *Kurumdan Uygulamaya Yerel Yönetimler-İlkeler, Yaklaşımlar ve Mevzuat*, Alfa Aktüel, Bursa, 2010, s.302.

²⁶ Peters, B. Guy And John Pierre, "Governance Without Government? Rethinking Public Administration", *Journal of PA Research&Theory*, 8, 1998, s.228; Aktaran: M. Akif Özer, Yönetişim Üzerine Notlar, *Sayıştay Dergisi*, S. 63, s.60.

²⁷ M. Şerif Şimşek, *Yönetim Bilimi*, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Z. F. Fındıkoğlu Araştırma Merkezi Yayını, Erzurum, 1991, s.2-3.

yetkileri kendilerinde toplayan yönetimden, önceden belirlenen tek bir amaca doğru değil, insan haklarına dayalı performans ölçütlerini gerçekleştirecek, çok aktörlü, yerinden yönetişimci, çeşitli ağsal ilişkiler içinde, kendisi yapmaktan çok toplumdaki aktörleri yapabilir kılan, yönlendiren, kaynakların yönlendirilmesini kolaylaştıran yönetişim anlayışına geçilmektedir.²⁸ Bu anlayış Marmara depreminden sonra yönetişim isteyen çok sayıda sivil toplum kuruluşunun vurguladıkları toplumsal bir işbölümünü içermektedir. Bu işbölümüyle kendi gereksinimlerini algılayabilen, karar alabilen ve başkalarını yönlendirebilen aktörlerin ağırlıklı yeri olacaktır. Bu yeni aktörler bazen kendi başlarına, bazen de devlet kurumlarıyla birlikte hareket edebileceklerdir.²⁹

Kısaca tarihsel süreç bakımından yönetim ve yönetişim kavramları arasında genel bir karşılaştırma yapılacak olursa; 21. yüzyılın yönetişim anlayışının; 20. yüzyılın yönetim anlayışını oldukça kapsamlı bir değişime uğrattığı, merkeziyetçilik yerine, yerelliği, katı bürokrasi yerine katılımı, kapalılık yerine açıklığı, hiyerarşi yerine hesap verebilirliği ve sorumluluğu getirerek,³⁰ önemli bir adım atılmasına sebep olduğu söylenebilmektedir.

2.1. Yönetişimin Tanımı

Güçlü ama hantal olmayan bir kamu yönetimi için, minimal ve müdahaleci yaklaşımları aynı potada eriten “yönetişim” yaklaşımına geçilmiştir. Böylece günümüzdeki uygulamaları büyük oranda etkilemeyi sürdürmekte³¹ olan bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır.

1980’li yılların başından itibaren dünyada çok yönlü bir dönüşüm yaşanmaktadır. Bu dönüşüm sanayi toplumundan bilgi toplumuna, Fordist üretimden esnek üretime, ulus devletler dünyasından küreselleşmiş dünyaya, modernist düşünceden postmodern dünyaya geçiş söyleminde ifadesini bulmuştur. Bu dönüşüm sürecinde bireyle devlet arasındaki ilişki biçimi de değişmiş; yönetim (government) kavramı yerine “yönetişim” (governance) kavramı kullanılmaya başlanılmıştır.³² Yönetişim kavramına kuşkuyla bakan, gün geçtikçe içeriğinin değiştiğini savunan ve uluslararası sermayenin önündeki engelleri kaldırarak, “piyasa dostu” bir devlet oluşturmak için ortaya atıldığını iddia eden görüşlere karşın³³, gerçekte kavram, alt kademedен üste kadar her kesim arasındaki ilişkileri ele alarak işbirliğini ön plana koymakta ve kurumların yöneten ile yönetilen arasındaki ilişkilerinin sorumluluk verme ve alma şeklinde gerçekleşeceğini ortaya koymaktadır.

²⁸ İlhan Tekeli, “Yönetim Kavramı Yanısıra Yönetişim Kavramının Gelişmesinin Nedenleri Üzerine”, *Sosyal Demokrat Değişim*, 1996, s.51. (45-54).

²⁹ Korel Göymen, Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yönetişim: Gereksinmeler, Önermeler, Yönelimler, Çağdaş Yerel Yönetimler, *Amme İdaresi Dergisi*, C. 9, S. 2, Nisan 2000, s.7 (3-13)

³⁰ M. Akif Özer, Yönetişim Üzerine Notlar, *Sayıştay Dergisi*, S. 63, s.63.

³¹ Akyel ve Köse, a.g.e., s.10.

³² Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, a.g.r., s.14.

³³ Filiz Çulha Zabcı, “Dünya Bankası’nın Pazar İçin Yeni Stratejisi: Yönetişim”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Temmuz-Eylül 2002, 57 (3), s. 152.

Yönetişim kavramı sistemsel boyutuyla, resmi ve hukuksal süreçler sonrasında oluşan hükümetten çok daha geniş bir yapıyı öngörmektedir. Sisteme yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör gibi aktörleri de dahil etmekte ve devlette toplanan yetkinin söz konusu yeni aktörlere dağıtımını benimsemektedir. Siyasal boyutuyla yönetim, vatandaşın mümkün olan her alanda yönetsel ve siyasal karar alma süreçlerine katılımını ifade etmekte, böylece devletin meşruiyetinin, şeklen demokratik niteliğinin ötesinde bir anlayışı öngörmektedir. Yönetsel boyutuyla ise etkin, bağımsız, saydam, hesap verebilir, dolayısıyla denetlenebilen bir kamu hizmeti kastedilmektedir. Bu bağlamda yönetim, kamu yönetimi, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını içine alan karmaşık bir sistemi ve bunların kendi aralarındaki ilişkiler ağı ve karşılıklı etkileşimleri ifade etmekte kullanılmaktadır.³⁴

Yönetişimin en fazla bilinen karşılığı, hükümet olmadan yönetmedir. Hükümet olmadan yönetme, bürokrasideki hiyerarşi yerine eşitler arası ilişkiyi, yöneten-yönetilen ayrımı yerine de birlikte yönetme ilkesini öne çıkaran bir yaklaşımdır.³⁵ Görüldüğü gibi, yönetim, devletin rolünde önemli değişiklikler öngörmekte; devlet merkezli yönetimden toplum merkezli yönetime geçişi karşımıza çıkarmaktadır. Bu görüşe göre, devletin rolü doğrudan hizmet sunmak yerine toplumdaki bireyleri, özel sektör ve sivil toplum örgütlerini güçlendirmek, desteklemek, yetkilendirmek, yönlendirmek ve yapabilirliklerini artırmak olarak görülmektedir.³⁶ Bunlardan devlet; siyasi kuruluşlarla kamu sektörü kuruluşlarını içermekte ve bu süreçte kendi vatandaşlarına nasıl daha etkin şekilde hizmet verebileceği üzerinde odaklaşmaktadır. Özel sektör; çeşitli sektörlerdeki özel işletmeleri kapsamaktadır. Bu kuruluşlar istihdam ve gelir kaynağı oluşturarak, üretimi, ticareti ve insan kaynaklarını geliştirerek ve hizmet sağlama ve kurumsal standartlar aracılığıyla ekonomik kalkınmayı ve büyümeyi sağlamaktadırlar.³⁷

2.2. Yönetişimin Temel Özellikleri

Yönetişim (governance) kavramı ilk defa 1989 yılında yayınlanan OECD raporunda yer almıştır. Yönetişim ile amaçlanan devlete biçilen düzenleyici rol çerçevesinde belli bir kamu hizmeti alanında karar mekanizmalarında o hizmet alanındaki hem kamu örgüt ve kişiler, hem de toplumdaki örgüt ve kişiler rol almalı ve kararları beraber vermelidir. Böylece demokrasinin ilerletilmesinde ve halkın katılımının sağlanmasında yönetim yaklaşımı açısından önemli destek sağlayacaktır.³⁸ Bu bağlamda yönetişimde devlet, işleri yapan değil yönlendirendir. Yönetişimin en önemli amacı; bireyleri, sivil toplum kuruluşlarını, iş dünyasını, diğer bir ifadeyle toplumu yönetimle bütünleştirmek; politikaların belirlenmesinden uygulanmasına kadar toplumu önemli bir aktör olarak devreye sokmaktır. Yönetişimde sorumluluğun ve yetkilerin dengesi, sivil topluma kaymakta ve merkezi yönetim

³⁴ Mehmet Zahid Sobacı, Yönetişim Kavramı ve Türkiye’de Uygulanabilirliği Üzerine Değerlendirmeler, *Yönetim Bilimleri Dergisi* 2007, (5: 1) s.223.

³⁵ Sonay Bayramoğlu, *Yönetişim, Ekonomik Kurumlar ve Kavramlar Sözlüğü*, Fikret Başkaya, Aydın Ördek, (ed.), Özgür Üniversite Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2008, s. 1405.

³⁶ Süleyman Sözen, Bülent Alga, *İyi Yönetişim*, İçişleri Bakanlığı Genel Yayın No: 654, Pozitif Matbaacılık, Ankara, Nisan 2009, s.13.

³⁷ Maliye Bakanlığı, *İyi Yönetişimin...*, a.g.e., s.68.

³⁸ Çevik, a.g.e., s.43.

ve yerel yönetimlerin yanında STK'lar, özel girişimciler ve kar amacı gütmeyen kuruluşlar bu yeni yönetim sürecine dahil edilmektedir. Bu durumda devlet yönetimine dışta ve içte yeni aktörlerin ilave edilmesi gibi, kamu yönetimine de yeni aktörler katılmaktadır.³⁹

Türkiye'de ise yönetişime ilişkin hukuki düzenlemelerin olmayışı bir yana yönetişimin devlet dışındaki diğer iki aktörü (sivil toplum kuruluşları ve özel teşebbüs) yönetişim düzeninin hayata geçmesi için ciddi bir baskı uygulamaktadır. Bu baskı uygulanırken, bazen yönetişim kelimesi açıkça zikredilmemekteyse de, arzulanan düzenin yönetişim olduğuna şüphe yoktur.⁴⁰

Yönetişimin özellikleri şu şekilde belirtilmiştir:⁴¹

- Vatandaşı yönetimde etkin kılmak,
- Yerel yönetimleri ve adem-i merkeziyeti güçlendirmek,
- Kültürel çoğulculuğa saygıyı ve farklılıklara hoşgörüyü geliştirmek,
- Otoriter yönetim uygulamalarından katılımcı yönetim biçimlerine geçmek,
- Cinsiyetler ve gelir grupları arasındaki farkı kapatmak,
- Sivil toplumun kapasitesini artırmak,
- Hesap sorulmasını sağlamak,
- Kamu yönetiminde açıklığı sağlamak.

Sonuçlara odaklı, katılımcı ve vatandaş odaklı olan bu anlayışa ek olarak şeffaflık ve hesap verebilirlik de yönetişimin olmazsa olmaz ve birbirlerini tamamlayan iki önemli unsurdur. Şöyle ki; kamu idarelerinin kararları ve faaliyetleri hakkında zamanında ve güvenilir bilgilere erişimin mümkün olmadığı, yani şeffaflığın değil de gizliliğin egemen olduğu bir idarenin işlem ve eylemlerinden dolayı hesap vermesini sağlamak çok güç olacaktır. Aynı şekilde, kamu kaynaklarının kullanılmasına, alınan kararların ve yapılan işlemlerin sonuçlarına ilişkin hesap verme mekanizmalarının olmaması durumunda şeffaflık tek başına çok da bir anlam ifade etmeyecektir. Hesap verebilirliği sağlayabilmek için ise kamu idarelerini öncelikle şeffaf yapmak gerekmektedir. Kısaca şeffaflık hesap verebilirliği mümkün kılmaktadır. Ancak, kamu idaresini şeffaflaştırmak tek başına bir amaç değil, bir araç olduğu için etkili hesap verebilirlik mekanizmalarının oluşturulması da gerekmektedir.⁴² Dolayısıyla yönetişimin sahip olduğu özellikleri devam ettirebilmesi açısından kamu yönetiminin de şeffaf olması, katılımcı bir anlayışla hareket etmesi, etkinlik ve verimlilik açısından planlarını gerçekleştiriyor olması ve bunları yaparken de vatandaş odaklı hareket etmesi gerekmektedir.

³⁹ Hamza Al, *Bilgi Toplumu ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi*, ss. 234-237. Aktaran: Salih Batal, a.g.m..

⁴⁰ <http://www.demokrasidenetileri.org/yonetisim-demokrasi-ve-sivil-toplum/>, (09.06.2013)

⁴¹ <http://www.duyuguncesi.net/sunular/Yonetisim.pdf>, (22.10.2013)

⁴² Sözen ve Alga, a.g.e., s.13.

3. YÖNETİŞİM - YENİ KAMU YÖNETİMİ KARŐILAŐTIRILMASI

Yeni Kamu Yönetimi anlayışının önemli bir yönünü oluŐturan yönetişim, yönetim yapılarının tek başlarına hareket etmeleri yerine, birlikte düzenleme, birlikte yönetim, birlikte üretme ve kamu-özel işbirliğini içermektedir.⁴³ Bu bağlamda yönetişim yaklaşımı, politika oluşturma ve karar verme süreçlerine değişimin önemli aktörleri olarak sadece devletin değil; yurttaŐların, özel sektör ve STK'nın da katılımını sağlayarak birlikte yönetim anlayışını hayata geçirmeyi amaçlamaktadır. Görüldüğü gibi yönetişim, devletin rolünde önemli değişiklikler öngörmekte; devlet merkezli yönetimden toplum merkezli yönetime geçişi ifade etmektedir. Bu görüşe göre, devletin rolü doğrudan hizmet sunmaktan çok toplumdaki bireyleri, özel sektör ve STK'yı güçlendirmek, desteklemek, yetkilendirmek, yönlendirmek ve yapabilirliklerini artırmak amacıyla 1990 sonrası ortaya çıkmıŐ bir kavramdır.⁴⁴

Halkın talep ve beklentilerinin çeŐitlenmesi kamu hizmetlerinin sunumunda müŐteri (vatandaş) odaklı bir yaklaşımı gerekli kılmaktadır. Küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan bireycilik, giriŐimcilik, rekabetçilik ve piyasa eksenli değerlerin bir sonucu olan vatandaş odaklılık dünyanın birçok ülkesinde yeni kamu hizmeti anlayışının benimsenmesine yol açmaktadır.

Dünyada, Kamu Yönetimi etkinliği ve verimliliği konusuna vurgu yapılan Avrupa gibi bir bölgede, YKY anlayışı çok daha önemlidir. Çünkü özellikle bu ülkelerde hizmetin ucuz olmasının yanında kaliteli hizmet anlayışı çok daha gereklidir. Bu durum sonunda, “Weberci” modeli tekrar gündeme getirmektedir.⁴⁵

Weber için kısaca söylemek gerekirse, hiyerarşi, iş bölümü, özel istihdam, kariyer planlaması, yazılı kurallar altında faaliyet gösteren memur ve yasallık önemli boyutlardır.⁴⁶

Gerek YKY anlayışı, gerekse yönetişim, iyi toplum-iyi yönetim kurma amacındadır. Her ikisi de sorumluluğa önem verilmektedir. Yönetimlerin toplumdan uzak olduğu, yönetim birimlerinin çok verimsiz çalıŐtıđı öngörülen ve bunların çözüme yönelik önerilerin getirildiği yaklaşımlar, etkinlik için rekabetin Őart olduğunu öngörmektedir. Her iki yaklaŐımın da sonuç odaklı olarak girdilerden çok çıktıların denetimiyle ilgilendiği ve koordine etmeye vurgu yaptığı da görülmektedir.⁴⁷

⁴³ Ökmen ve Parlak, *a.g.e.*, s.302.

⁴⁴ http://www.mulkiyeteftis.gov.tr/ortak_icerik/mulkiyeteftis/iyi_yonetisim.pdf, (21.10.2013).

⁴⁵ Samier, E., ‘Demandarisation in the New Public Management: Examining Changing Administrative Authority from a Weberian Perspective’, in Max Webers Herrschaftssoziologie: Studien zur Entstehungund Wirkung, eds E. Hanke & W.J. Mommsen, Mohr Siebeck, Tübingen, 2001, s. 237, Aktaran: Wolfgang Drechsler, “The Re-Emergence of “Weberian” Public Administration after the Fall of New Public Management: The Central and Eastern European Perspective”, Halduskultuur, 2005, vol 6, pp. 94.

⁴⁶ Wolfgang Drechsler, “The Re-Emergence of “Weberian” Public Administration after the Fall of New Public Management: The Central and Eastern European Perspective”, Halduskultuur, 2005, vol 6, pp. 94.

⁴⁷ H. George Frederickson - Kevin B. Smithl, *The Public Administration Theory Primer*, Westview, USA, 2003, s.218.

YKY anlayışı, işletmecilik tekniklerinin yanı sıra, temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye geçiş sürecinin bir sonucu olarak vatandaşların yönetime katılımını öngörmekte ise de katılımın etkinliğini sağlayamamış, katılım daha çok karar verici olan kamu yönetimine fikir beyan etme ile sınırlı kalmıştır. Hatta katılımın sadece STK ile sınırlı gibi algılanmasının sonucu olarak, bu tür örgütlenmelerin zayıf olduğu yörelerde katılım şekli olarak kalmıştır.⁴⁸

SONUÇ

YKY anlayışı ile ilişkilendirdiğimiz “Yönetişim”, birbirine bağlı olan yapılanmaların ve çatışan karşıt çıkarları olan aktörlerin oluşturduğu, farklı ağsal yapıları koordine eden bir süreç olarak görünmektedir. Bu süreçte sorumluluk ilişkileri, örgütler arası görüşmeler ve sistemli koordinasyon etkilidir. Gerek YKY düşüncesinde gerekse bunun bir unsuru olan yönetişimde, örgütler arası ağsal ilişkilerin önemi oldukça fazladır. Kaldı ki yönetişimle piyasa dostu bir devlet oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Yönetişimin devletin küçültülmesi olarak algılanması yanlış olup, tam tersine devletin sorun çözüme yeteneğini artıran, toplumsal işbirliğini harekete geçiren bir durumdur.

Kamu politikası, daha çok siyasi yöneticilerin bir görevidir. Siyasi yöneticilerin toplumsal sorunlara yaklaşımı, belirli sorunların çözümleri için aldıkları kararlar ve izledikleri yöntemler kamu politikasını meydana getirir.⁴⁹ Etkinlik, verimlilik ve ekonomikliği ön planda tutan, yönetilenlere karşı hesap verme sorumluluğu bulunan, yönetilenlerin istek ve beklentilerini dikkate alan ve bu doğrultuda kamu politikaları oluşturan, kamu sektörünün küçültülmesi, kamu hizmetlerinde özel sektör ve sivil toplumun daha aktif olması, yerinden yönetim ve yönetişim kavram ve uygulamaları olarak ifade edilen yönetimde meydana gelen değişimlerin kamu yönetiminde yeniden yapılanma sürecini içerdiiğini ifade edebiliriz.⁵⁰ Çünkü kamu yönetiminde etkin ve verimli bir yönetimi gerçekleştirmek o toplumda yaşayan bireyler ve toplumlar için önemli olduğu kadar tüm insanlık için de fayda sağlayan önemli bir olgudur.

Demokratik hukuk devletinde kamu yönetiminin şeffaf ve hesap verebilir olması temel bir ilkedir. Bu nedenle demokratik toplumlarda kamu idaresinin doğasında bulunan dışa kapalılık, gizlilik, halka uzak olma gibi nitelikleri azaltarak; şeffaf, katılımcı, halka hesap verebilen bir yönetim oluşturma gayretleri her zaman güncelliğini korumuştur.⁵¹ Bu bağlamda küreselleşme ve yerelleşme dinamiklerinin getirdiiği etkilerinin bir sonucu olarak gerçekleştirilmeye çalışılan kamu yönetiminde değişim çabalarının, saydam, hesap verebilen, etkin, katılımcı ve halkın beklentilerine cevap verebilen bir yönetim yapısı oluşturmayı hedeflediği söylenebilir.⁵²

⁴⁸ Kaya vd., a.g.e., s.290.

⁴⁹ Parlak ve Sobacı, a.g.e., s.194.

⁵⁰ Asım Balcı, Harun Kırılmaz, “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Kapsamında E-Devlet Uygulamaları”, *Türk İdare Dergisi*, Ankara, 2010, s.61.

⁵¹ Sözen ve Alga, a.g.e., s.28-29.

⁵² Ateş ve Es, a.g.e., s. 205.

Değişime ihtiyaç duyularak, yeniden yapılandırma sürecini ortaya çıkaran sebepler genel olarak değerlendirilecek olursa şu şekildedir:⁵³

- Değişen ekonomik koşullar nedeniyle halkın beklentilerinin karşılanamaması
- Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde değişim ve esnekliği engelleyen katı hükümlerin ve bürokratik uygulamaların varlığı
- Toplumsal ve siyasal kültür yapısının, yönetime katılma isteği ve vatandaşlık bilincinin yeterince gelişmesine elverişli olmayışı
- Bürokrasi kültürünün ve yönetim anlayışının değişime karşı direnci
- Kamu sektörünün dengesiz büyümesi sonucu hizmet sunma stratejisi ve kurumsal politika ihtiyaçlarının yeterince karşılanmaması
- Yasal değişikli ve düzenlemelerin yeni yaklaşım ve stratejileri zorunlu kılması
- Vatandaşların daha kaliteli hizmet beklentileri
- Teknolojik yeniliklerin ülkelerin rekabetçi yapılarını değiştirmesi
- Küreselleşmenin getirdiği yeni tehdit ve fırsatlar
- Özelleştirme uygulamalarının korumacılığı ortadan kaldırması sonucu yeni sistemlerin kurulmasının gündeme gelmesi şeklindedir.

⁵³ Ulvi Saran, *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: Kalite Odaklı Bir Yaklaşım*, Atlas Yayıncılık, 2004, Ankara, s.38.

KAYNAKÇA

- Aktaş Murat, “Küreselleşme Sürecinde Yerel Kalkınma Devlet ve Demokrasi”, Buğra Özer, Güven şeker, *Yerel ve Bölgesel Kalkınma: Küresel ve Yerel Bakış Açıları*, Celal Bayar Üniversitesi Matbaa Birimi, Manisa, 2013.
- Al Hamza, *Bilgi Toplumu ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi*, Bilimadamı Yayınları, İstanbul, 2003, 319s.
- Al Hamza, Türk Kamu Yönetiminde Liberal ve Postmodern Esintiler: Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı, *Amme İdaresi Dergisi*, Aralık 2004, C. 37, S. 4.
- Balcı Asım, Kırılmaz Harun, “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Kapsamında E-Devlet Uygulamaları”, *Türk İdare Dergisi*, Ankara, 2010.
- Batal Salih, Yeni Kamu Yönetiminde Yönetişim Kavramı ve Türkiye’de Yerel Yönetimler Alanındaki Uygulama Örnekleri, *Mevzuat Dergisi*, Ocak 2010, C.13, S.145.
- Bayramoğlu Sonay, *Yönetişim, Ekonomik Kurumlar ve Kavramlar Sözlüğü*, Fikret Başkaya, Aydın Ördök, (ed.), Özgür Üniversite Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2008.
- Canpolat Hasan, Mehmet Cangir, “Değişen Dünyada Kamu Yönetiminin Geleceği ve Türkiye’nin Reform Gündemi: Devletin Daha Fazla Demokratikleşmesi”, *Türk İdare Dergisi*, Mart 2010, S. 466, s. 25-45.
- Çevik Hasan Hüseyin, “Kamu Yönetimi Açısından Son Yüzyılda Devletin Değişen Rolü”, s.38. [http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/Imagesimages/files/4\(2\).PDF](http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/Imagesimages/files/4(2).PDF) (02.05. 2013).
- Çulha Zabcı Filiz, “Dünya Bankası’nın Pazar İçin Yeni Stratejisi: Yönetişim”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Temmuz-Eylül 2002, 57 (3), s. 152.
- Demirel Demokaan, Küresel Eksende Devletin Yeni Kimliği: “Etkin Devlet”, *Sayıştay Dergisi*, S: 60, s.123. <http://sayistay.gov.tr/yayin/dergi/icerik/der60m6.pdf>, (02.03.2013).
- Eryılmaz Bilal, *Kamu Yönetimi (Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar-Politikalar)*, Umuttepe Yayınları, 5. Baskı, Kocaeli, 2012.
- Frederickson H. George ve Smithl Kevin B., *The Public Administration Theory Primer*, Westview, USA, 2003.
- Göymen Korel, Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yönetişim: Gereksinmeler, Önermeler, Yönelimler, Çağdaş Yerel Yönetimler, *Amme İdaresi Dergisi*, C. 9, S. 2, Nisan 2000, s.3-13.
- Guy Peters, B. and Pierre John, “Governance Without Government? Rethinking Public Administration”, *Journal of PA Research&Theory*, 1998, C.8, s.228; Aktaran: M. Özer Akif, Yönetişim Üzerine Notlar, *Sayıştay Dergisi*, S. 63, s.60.
- Gürer Harun, “Stratejik Planlamanın Temelleri Ve Türk Kamu Yönetiminde Uygulanmasına Yönelik Öneriler”, *Sayıştay Dergisi*, S. 63, s.95.
- Israel Erik, Pot Ferrie, “Quality Assurance of Third-party Information”, *International Journal of Government Auditing*, July. 2005.

- Kaya Erol, Hulisi Şentürk, Osman Danış, Sami Şimşek, *Modern Kent Yönetimi-I*, Okutan Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2008.
- Koçel Tamer, *İşletme Yöneticiliği, Yönetim ve Organizasyon-Organizasyonlarda Davranış-Klasik-Modern-Çağdaş ve Güncel Yaklaşımlar*, Genişletilmiş 12. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, Nisan 2010.
- Lonti, Z. and M. Woods, “Towards Government at a Glance: Identification of Core Data and Issues related to Public Sector Efficiency”, OECD Working Papers on Public Governance, No. 7, OECD Publishing, 2008
- Maliye Bakanlığı, *İyi Yönetişimin Temel Unsurları*, Ayrıntı Basımevi, Ankara, 2003; Aktaran: Özer M. Akif, Yönetişim Üzerine Notlar, *Sayıştay Dergisi*, S.63, s.61.
- Ökmen Mustafa ve Parlak Bekir, *Kurumdan Uygulamaya Yerel Yönetimler-İlkeler, Yaklaşımlar ve Mevzuat*, Alfa Aktüel, Bursa, 2010.
- Özer M. Akif, Yönetişim Üzerine Notlar, *Sayıştay Dergisi*, Ankara, 2006, S. 63, s.63.
- Sakinç Süreyya, “Yerel Kalkınma Politikalarında Yerellik ve Katılımcılık”, Özer Buğra, Şeker Güven, *Yerel ve Bölgesel Kalkınma: Küresel ve Yerel Bakış Açılıarı*, Celal Bayar Üniversitesi Matbaa Birimi, Manisa, 2013.
- Samier, E., “Demandarisation in the New Public Management: Examining Changing Administrative Authority from a Weberian Perspective”, in Max Webers Herrschaftssoziologie: Studien zur Entstehung und Wirkung, eds E. Hanke & W.J. Mommsen, Mohr Siebeck, Tübingen, 2001
- Saran Ulvi, “Türk Kamu Yönetiminde Değişimin Genel Çizgisi: Reform Arayışlarının Karşısındaki Beklentiler ve Güçlükler”, (Ed.) Nohutçu Ahmet, Balcı Asım, *Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması-I*, Beta Yayınları, İstanbul, Ağustos 2005.
- Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005, Ankara, 2000.
- Sobacı Mehmet Zahid, Yönetişim Kavramı ve Türkiye’de Uygulanabilirliği Üzerine Değerlendirmeler, *Yönetim Bilimleri Dergisi* 2007, (5: 1) s.223.
- Sözen Süleyman, Alga Bülent, *İyi Yönetişim*, İçişleri Bakanlığı Genel Yayın No: 654, Pozitif Matbaacılık, Ankara, Nisan 2009.
- Şimşek M. Şerif, *Yönetim Bilimi*, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Z. F. Fındıkoğlu Araştırma Merkezi Yayını, Erzurum, 1991.
- Tekeli İlhan, “Yönetim Kavramı Yanısıra Yönetişim Kavramının Gelişmesinin Nedenleri Üzerine”, *Sosyal Demokrat Değişim*, 1996
- www.demokrasidenetçileri.org/yonetisim-demokrasi-ve-sivil-toplum/, (09.06.2013)
- www.demokrasidenetçileri.org/yonetisim-demokrasi-ve-sivil-toplum/, (09.06.2013)
- www.duyuguncesi.net/sunular/Yonetisim.pdf, (22.10.2013)
- www.mulkiyeteftis.gov.tr/ortak_icerik/mulkiyeteftis/iyi_yonetisim.pdf, (21.10.2013).